

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВОМ МОЛОКА

*Огітчук М.Ф., к.е.н., професор,
Сколотій І.В., аспірант,
Харківський національний аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва*

Обґрунтовано роль інформаційного забезпечення управління виробництвом молока. Висвітлено результати дослідження з розробки нових варіантів прогресивних форм бухгалтерського обліку, які відповідають сучасним вимогам управління підприємницькою діяльністю сільськогосподарських підприємств

The role of information ensuring of milk production management is grounded. The results of investigating the elaboration of new variants in progressive forms of accounting which correspond to the contemporary requirements of managing the agricultural enterprises business activity are given

Постановка проблеми. Важливою умовою економічної ефективності виробництва молока є забезпечення посадових осіб інформацією для прийняття правильних управлінських рішень стосовно найважливішої галузі продуктивного тваринництва, якою є скотарство. Тому створення раціональної методології бухгалтерського обліку в сільськогосподарських підприємствах, яка б відповідала національним інтересам держави та конкретним товаровиробникам молока особливого значення набуває систематизована на підставі первинних документів інформація, що міститься в бухгалтерських регістрах синтетичного та аналітичного обліку передбачених певною формою обліку. Така інформація повинна об'єднувати в собі практично всі функції управління витратами та доходами при біологічному перетворенні в тваринництві, а саме: облік, бюджетування, координацію, контроль, аналіз, прийняття рішень.

З огляду на те, що головною особливістю сучасної економічної думки є спрямованість її на раціональне ведення підприємницької діяльності на рівні підприємства в умовах обмеженості ресурсів, необхідності досягнення високих кінцевих результатів з оптимальними витратами і ефективним управлінням активами, то особливу увагу необхідно приділити постійному контролю, який відбувається в процесі виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення та узагальнення інформації про витрати та отриману продукцію від скотарства за тією чи іншою формою бухгалтерського обліку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемою інформаційного забезпечення розвитку галузі тваринництва в останні роки займалися такі вітчизняні вчені: В.М. Жук, А.К. Сук, П.А. Сук, В.В. Гливенко, Д.В. Людвенко, А.Г. Ловінська та інші.

Праці вітчизняних вчених характеризуються вагомими науковими результатами, однак залишається невирішеним ряд питань. Зокрема, це питання застосування прогресивних форм бухгалтерського обліку в аграрних підприємствах.

Цілі статті. Метою статті є висвітлення результатів дослідження з розробкою нових варіантів прогресивних форм бухгалтерського обліку, які б відповідали сучасним вимогам управління підприємницькою діяльністю реформованих сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Найбільш розповсюдженими формами бухгалтерського обліку в сільськогосподарських підприємствах є меморіально – ордерна та журнально – ордерна форма без застосування та з застосуванням комп'ютерної обробки інформації.

За дорученням Міністерства аграрної політики України застосування саме цих форм обліку досліджувалося та досліджується колективом кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва (ХНАУ ім. В.В. Докучаєва).

Ці дослідження завершилися прийняттям наказу Міністерства аграрної політики України від 4 червня 2009 р. № 390 «Про затвердження спеціалізованих форм регістрів журнально – ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств та методичних рекомендацій щодо їх застосування» [6] і які достатньо повно розкриті в ряді наших публікацій [7].

Другою розповсюдженою формою, що нами досліджується, є меморіально – ордерна форма, яка передбачає по всіх без винятку операціях складання проводок у меморіальних ордерах на підставі первинних документів або накопичувальних відомостей.

Важливою умовою функціонування системи регістрів меморіально – ордерної та журнально – ордерної форм обліку є наявність в ній алгоритму послідовності реєстрації, накопичення та звірки інформації в розрізі окремих аналітичних та синтетичних рахунків, в основу якої покладено типові та спеціалізовані форми первинних документів, що розроблені кафедрою бухгалтерського обліку і аудиту ХНАУ ім. В.В. Докучаєва та затверджені відповідними наказами Міністерства аграрної політики України [3, 4, 5].

Методика реєстрації і накопичення та звірки інформації в системі регістрів меморіально – ордерної форми за окремими блоками інформаційного забезпечення наведено в такій послідовності:

облік грошових коштів, їх еквівалентів та грошових документів; облік кредитів банку та довгострокових зобов'язань; облік дебіторської заборгованості; облік розрахунків за зобов'язаннями; облік запасів; облік власного капіталу та забезпечення зобов'язань; облік поточних біологічних активів; облік фінансових та капітальних інвестицій; облік необоротних активів; облік виробництва та витрат діяльності; облік доходів і результатів діяльності; закриття окремих рахунків доходів і витрат.

Для систематизації інформації з витрат та виходу продукції, у тому числі з виробництва молока, передбачено журнал – ордер ф.№ 5 В с.-г. (за рахунками 23, 24, 39, 91, 92, 93) та реєстри аналітичного обліку за формами №№:

5.5 с.-г. Звіт про витрати та вихід продукції основного виробництва

5.6 с.-г. Звіт про витрати та вихід продукції (робіт, послуг) інших виробництв

5.7 с.-г. Звіт про загальновиробничі витрати

5.8 с.-г. Звіт про адміністративні витрати

5.9 с.-г. Звіт про витрати на збут

5.10 с.-г. Зведена відомість до Журналу – ордеру № 5 В с.-г.

Для визначення складу та розмежування виробничих витрат за економічним змістом, центрами відповідальності, елементами, статтями обліку, суміжними періодами та обліку сільськогосподарської продукції у звіті 5.5 с.-г. про витрати та вихід продукції основного виробництва передбачено два розділи: I. Витрати виробництва (дебет) та II. Вихід продукції (кредит).

У першому розділі витрати за звітний період і з початку року систематизуються за статтями: заробітна плата (дні, людино – години), відрахування на соціальні заходи, матеріальні витрати (паливо, будівельні матеріали, запасні частини, корми, засоби захисту тварин, інші матеріали).

У другому розділі «Вихід продукції (кредит)» систематизується інформація за окремими видами продукції (молоко, приплід, гній), яка оцінюється за справедливою вартістю. Структура звіту 5.5 с.-г. дозволяє визначити в кінці звітної періоду перевищення фактичних доходів від первісного визнання молока, приплоду телят та гною над витратами (дебет субрахунку 232 «Тваринництво» і кредит субрахунку 710 «Дохід від первісного визнання та зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю»).

Якщо витрати з виробництва продукції молочного стада перевищують суму фактичних доходів від первісного визнання продукції та/або додаткових біологічних активів, то на суму перевищення дебетують субрахунок 940 «Витрати від первісного визнання та зміна собівартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю» і кредитується субрахунок 232 «Тваринництво».

На рис. 1 наведено алгоритм систематизації та накопичення витрат з обліку виробництва за журнально – ордерною формою обліку.

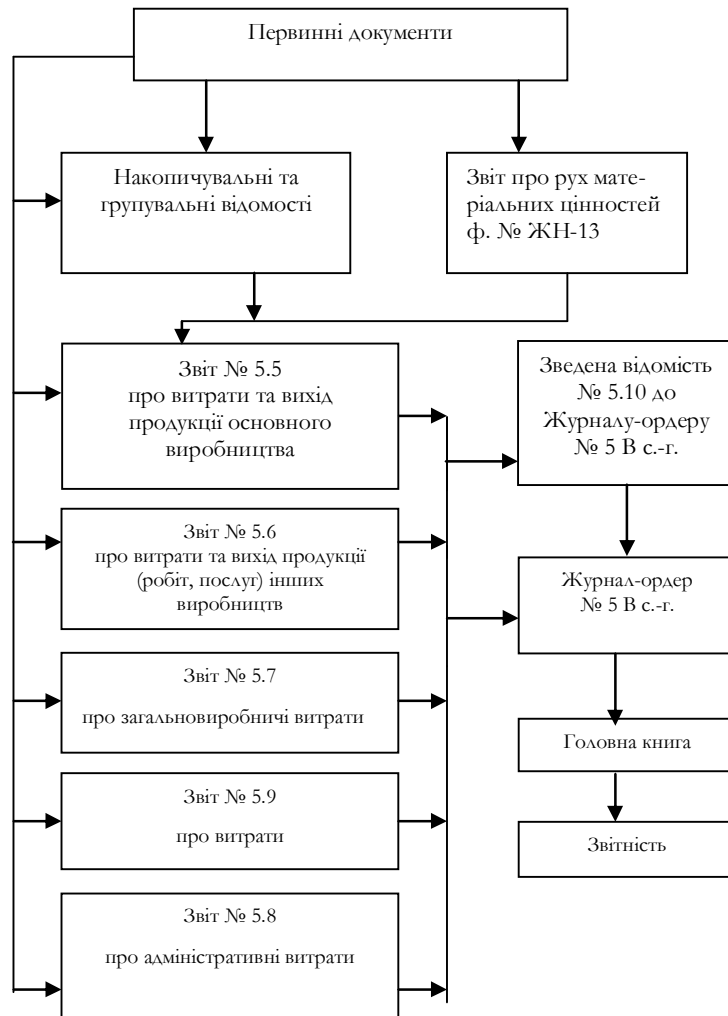

Рис. 1. Алгоритм запису в регістрах з обліку виробництва

Дослідження показали, що в малих та середніх сільськогосподарських підприємствах більш доцільною є меморіально – ордерна форма обліку. При розробці нового варіанту меморіально – ордерної форми обліку ставиться за мету максимально уникнути низку недоліків, які суттєво знижували ефективність її застосування, а саме: багатократність записів і пов'язані з ним зайві затрати праці; неритмічність у роботі та нерівномірність завантаження працівників бухгалтерії протягом місяця; відокремлення синтетичного від аналітичного обліку; відставання аналітичного обліку від синтетичного, що затрудняє своєчасне складання фінансової та оперативної звітності.

Переважну більшість відмічених недоліків уникають при застосуванні реєстру синтетичного обліку Журнал – Головної книги, у якій поєднано хронологічний запис (Журнал) із синтетичним (Головна книга). Ліва частина цього реєстру призначена для хронологічних записів, а права частина використовується для систематизації записів по синтетичних

рахунках. У запропонованій формі Журнал – Головної книги є стільки граф, скільки синтетичних рахунків повинно бути відкрито для обліку всіх господарських операцій, передбачених робочим планом рахунків певного підприємства. Через велику кількість балансових рахунків та субрахунків виникає необхідність вкладати в середину додаткові аркуші.

Журнал – Головна книга забезпечує синхронність в бухгалтерському обліку, де хронологічний і систематичний записи збігаються в часі й місці їх відображення. Це робить меморіально – ордерну форму за другим варіантом компактною, простою і наочною.

Журнал – Головна книга відкривається записами у першому рядку по всіх рахунках станом на 1 січня. Сума балансу, яка відповідає загальному підсумку окремо дебетових і кредитових залишків, записується в колонці «Сума обороту по меморіальному ордеру». Потім відображаються всі операції за місяць. Запис операцій у Журнал – Головній книзі здійснюють на підставі меморіальних ордерів, в кінці місяця підсумовують місячні обороти і виводять залишки на 1 число наступного за звітним місяця. Наявність в одному реєстрі систематичних і хронологічних записів звільняє від необхідного складання оборотної відомості за синтетичними рахунками.

Звірка синтетичного обліку з аналітичним виконується безпосередньо за даними Журнал –

Головної книги. Цьому сприяють запропоновані форми накопичувальних відомостей, на підставі яких складаються меморіальні ордера. В накопичувальних відомостях відбувається накопичення та систематизація інформації як за часом її виникнення, так і в розрізі синтетичних та аналітичних рахунків і це дозволяє оперативно здійснювати поточний контроль та аналіз наведених в ній показників з метою прийняття управлінських рішень на рівні керівників структурних підрозділів, галузевих спеціалістів та керівника підприємства.

Висновки. Розроблена система реєстрів апробована у сільськогосподарських підприємствах. Вона поєднує первинний, аналітичний та синтетичний облік, сприяє багатофункціональному використанню інформації, максимальному зменшенню дублювання облікових процесів та економії праці облікових працівників. Вона є не обтяжливою та раціональною з точки зору отримання обліково – економічної інформації у такому обсязі і структурі, що задовольняє потреби і забезпечує рівновагу інтересів усіх користувачів (власників, інвесторів, трудових колективів, держави), а витрати на ведення бухгалтерського обліку будуть більш оптимальними та відповідатимуть як корпоративним, так і державним інтересам.

Перевагою запропонованої системи реєстрів є те, що в кожному з них передбачено алгоритм послідовності реєстрації і взаємоконтроль в системі бухгалтерських рахунків з використанням типової кореспонденції рахунків.

Література.

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin//laws/main.cgi?nreg=996-14>.
2. Інструкція про форми меморіальних ордерів бюджетних установ та порядок їх складання. Затверджена наказом Державного казначейства України 27.07.2000р. № 68.
3. Наказ Міністерства аграрної політики України від 27 вересня 2007 р. № 701 «Про затвердження спеціалізованих форм первинних документів з обліку основних засобів і інших необоротних активів сільськогосподарських підприємств та Методичних рекомендацій щодо їх застосування».
4. Наказ Міністерства аграрної політики України від 21 грудня 2007 р. № 929 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку виробничих запасів в сільськогосподарських підприємствах».
5. Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів в сільськогосподарських підприємствах, затверджених наказом Міністерства аграрної політики України від 21 лютого 2008р. - № 73.
6. Наказ Міністерства аграрної політики України від 4 червня 2009 р. № 390 «Про затвердження спеціалізованих форм реєстрів журнально – ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств та Методичних рекомендацій щодо їх застосування».
7. Огійчук М.Ф., Беленкова М.І., Сколотій Л.О., Панченко А.Г., Шев'якова Т.П. Побудова системи реєстрів журнально – ордерної форми обліку відповідно до вимог національних стандартів. – Вісник ХНАУ. – 2008. - № 7.- С. 12 – 19.
8. Сук А.К., Сук П.Л. Бухгалтерський облік: Навч. посіб. - К.: Знання, 2005.- 471 с.
9. Гливенко В.В. Облік та аналіз виробництва продукції молочного скотарства (на матеріалах аграрних підприємств Чернігівської області): автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2002. – 20 с.
10. Людвенко Д.В. Система управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04. Держ. акад. статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. – К., 2005. – С. 10 – 11.
11. Ловінська А.Г. Оцінка в сучасній системі бухгалтерського обліку підприємств України: автореф. дис. д-ра. екон. наук: 08.00.09. Київський нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана. – К., 2007. – 30 с.
12. Жук В.М. Формування теорії практики бухгалтерського обліку агропромислового виробництва. – Облік і фінанси АПК. – 2006. - № 5 (19)- С. 107 – 120.